

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/archiwa/archiwalia/195799,Archiwum-Pelne-Pamieci-Kazimierz-Kaniewski.html>
03.05.2024, 20:34

Archiwum Pełne Pamięci: Kazimierz Kaniewski

W czasie I wojny światowej służył w armii niemieckiej i walczył na froncie wschodnim, a potem na zachodzie Europy. Powstaniec Wielkopolski, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej oraz walk na Śląsku. Żołnierz września 39, który po upadku Polski przedostał się na Węgry, a stamtąd przez Jugosławię na Bliski Wschód, aby zostać żołnierzem Brygady Strzelców Karpackich. Dopiero śmierć położyła kres jego drodze ku wolności. Oto krótka opowieść o bohaterze z Wielkopolski – Kazimierzu Kaniewskim.

Urodził się 1 marca 1897 roku w Jarocinie, w rodzinie Marcina i Michaliny z domu Śniady. Kazimierz miał czterech braci: Celestyna, Zbigniewa, Edmunda i Zdzisława. W latach 1903-1912 uczęszczał do szkół w Jarocinie, po czym wyjechał do Poznania. Do 1914 roku uczył się w Gimnazjum Marii Magdaleny. Zdążył zdać maturę, kiedy wybuchła wojna. Był już wówczas członkiem Polskiej Drużyny Strzeleckiej przy Towarzystwie Tomasza Zana. 5 sierpnia 1914 roku jako ochotnik wstąpił do armii niemieckiej i rozpoczął służbę w Fortecznym Oddziale Telegraficznym w Poznaniu. Po przeszkoleniu, jako telegrafista trafił na front wschodni. Jako żołnierz Korpusu „Posen” brał udział w walkach nad Pilicą, pod Sochaczewem, pod Ostrołęką i Białymstokiem, Lidą i Mińskiem.

Od 1917 roku służył jako telegrafista w sztabie 83 Dywizji Piechoty. Walczył wówczas pod Baranowiczami, w Galicji i na Bukowinie, pod Czerniowcami. Po ustaniu walk na wschodzie, Kazimierz Kaniewski został przerzucony na front zachodni. Brał udział w walkach we Flandrii, nad Sommą i w Alzacji. W kwietniu 1918 roku otrzymał Krzyż Żelazny II klasy, a w czerwcu awans na kaprała.

W listopadzie 1918 roku, kiedy Niemcy chyliły się ku upadkowi, młody Kazimierz przebywał na żołnierskim urlopie w domu, w Jarocinie. Po demobilizacji z wojska niemieckiego, 11 listopada 1918 roku wstąpił jako ochotnik do Polskiego Oddziału Garnizonu Jarocińskiego. W grudniu służył w oddziale straży pogranicznej w Robakowie nad rzeką Prosną. Dowodził oddziałem pograniczników. W styczniu 1919 roku został przeniesiony do I Baonu Telegraficznego Wielkopolskiego w Poznaniu. W lutym i marcu na zlecenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, zaangażował się jako agitator w plebiscytach odbywających się na Warmii i Mazurach. Potem powrócił do macierzystej jednostki wojskowej w Poznaniu. W czerwcu 1919 roku został podporucznikiem.

Jesienią 1919 roku został oficerem łączności Grupy Operacyjnej generała Konarzewskiego. Walczył z bolszewikami na froncie wschodnim. Służył w 2 Dywizji Piechoty Legionów i w 14 Dywizji Piechoty Wielkopolskiej. W maju 1921 roku był zaangażowany w działalność Komitetu Obrony Górnego Śląska w Poznaniu i przebywał na Śląsku w rejonie najcięższych walk.

Jeszcze tego samego roku Kazimierz Kaniewski rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim. Odbył aplikację sądową w okręgu Sądu Apelacyjnego w Toruniu i w marcu 1923 roku zdał egzamin sądowy. Był asesorem sądowym, sędzią powiatowym i Naczelnikiem Sądu w Działdowie. W październiku 1930 roku został sędzią Sądu Okręgowego w Toruniu, a rok później pracował w Sądzie Apelacyjnym w grodzie Kopernika. Na własną prośbę odszedł jednak ze służby sądowej i od 1932 roku rozpoczął karierę adwokata w Poznaniu. Rok wcześniej ożenił się z Klarą z domu Naliszewską.

24 sierpnia 1939 roku został zmobilizowany. W trakcie kampanii wrześniowej wraz ze swoją jednostką wojskową trafił 7 września do Warszawy, a potem na południe Polski. 19 września razem z oddziałem Kazimierz Kaniewski przekroczył granicę z Węgrami na przełęczy Jabłonkowskiej (wieś Jabłonice). 27 września, jak inni polscy żołnierze, Kaniewski musiał zdać broń władzom węgierskim.

W czerwcu 1940 roku Kaniewski przedostał się do Jugosławii, a stamtąd, z Belgradu, dostał się drogą lądową i morską przez Bułgarię i Turcję, do Hajfy. W końcu trafił do Latrun, do Ośrodka Zapasowego Brygady Strzelców Karpackich. 2 lipca 1940 roku przyjęto go do Wojska Polskiego. Został pomocnikiem dowódcy Kompanii Gospodarczej Ośrodka Zapasowego Brygady Strzelców Karpackich 1245 w Latrun.

Niestety, Kazimierz Kaniewski nie doczekał końca wojny. 27 lipca 1942 roku z powodu udaru cieplnego zmarł w Szpitalu nr 16 w Kermanshah w Persji. Został pochowany na Cmentarzu Polskim w Khanaqin w Iraku. Został odznaczony Orderem Wojennym Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Walecznych i kilkoma innymi odznaczeniami wojskowymi.

Równie tragiczny los, co Kazimierza Kaniewskiego, spotkał jego czterech braci. Jeszcze przed wojną, tragiczną śmiercią zginął Edmund. Pozostali bracia wzięli udział w działaniach wojennych. Zdzisław jako pilot zginął nad Anglią 14 września 1941 roku. Zbigniew, ksiądz działający w ruchu oporu, został aresztowany przez Gestapo 2 listopada 1942 roku i zaginął bez wieści. Celestyn aresztowany przez Gestapo w 1940 roku trafił do Fortu VII w Poznaniu, potem do obozu w Buchenwaldzie, a stamtąd w kwietniu 1942 roku do Ravensbrück. W lipcu 1942 roku rodzina otrzymała powiadomienie o śmierci syna. Żaden z braci Kaniewskich nie przeżył wojny.

W zasobie Oddziałowego Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu znajdują się dokumenty dotyczące Kazimierza Kaniewskiego przekazane przez Leonę i Jana Kaniewskich w ramach ogólnopolskiego projektu „Archiwum Pełne Pamięci”. Wśród licznych materiałów dokumentujących życie i działalność Kazimierza Kaniewskiego znajdują się m.in. notes i dziennik z zapisami Kazimierza Kaniewskiego dokumentującymi jego drogę podczas wojny, fotografie, legitymacje wojskowe oraz listy. Biogram Kazimierza Kaniewskiego został opublikowany w „Słowniku biograficznym powstańców wielkopolskich 1918-1919”.

Fotografie pochodzą z akt o sygn.:

IPN Po 1409/2 (Dziennik z zapiskami Kazimierza Kaniewskiego)

IPN Po 1409/3 (Karta mobilizacyjna - Kazimierz Kaniewski)

IPN Po 1409/4 (Legitymacja orderu wojennego „Virtuti Militari” - Kazimierz Kaniewski)

IPN Po 1409/9 (Wizytówka Kazimierza Kaniewskiego kapitana Wojska Polskiego)

IPN Po 1409/10 (Fotografie Kazimierza Kaniewskiego)

IPN Po 1409/17 (Koperta telegramu Kazimierza Kaniewskiego)

IPN Po 1409/25 (Metryka zgonu Kazimierza Kaniewskiego)

Wszystkie dokumenty zostały przekazane do Oddziałowego Archiwum IPN w Poznaniu w ramach projektu „[Archiwum Pełne Pamięci](#)” przez Leonę i Jana Kaniewskich.

dr Paweł Głuszek

